

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Valsts kanceleja

Ilgtermiņa plānošanas ietvars «Latvija 2050»

LU rektors prof. Gundars Bērziņš

ILGTERMIŅA VALSTS PLĀNOŠANAS PIEEJAS

LV2050 CEĻVEDIS

1 VISAPTVEROŠA/MĒRĶTIECĪGA PLĀNOŠANA

Mērķis nosaka šodienas rīcību

+/- Skaidra vīzija, bet zema elastība

2 SCENĀRIJU PLĀNOŠANA

Nākotnes modelēšana un risku apzināšana

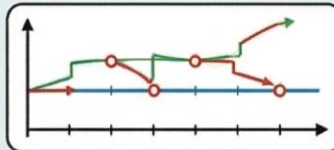
+/- Augsta gatavība, bet liela resursu ietilpība

3 ATTĪSTĪBAS VALSTS PLĀNOŠANA

Valsts ir tirgus arhitekts

+/- Efektīva vadība, bet augsti korupcijas riski

4 INKREMENTĀLĀ PIEEJA

Mazi, droši soļi un mācīšanās no kļūdām

+/- Stabila attīstība, bet lēns progress

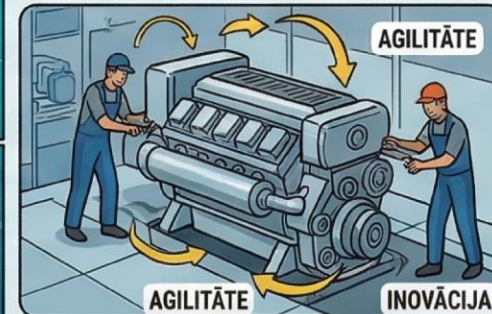
5 SADARBĪBAS PLĀNOŠANA

Kopējā vērtība rodas visiem vienojoties

+/- Plašs atbalsts, bet lēna rīcība

6 INOVĀCIJU/DINAMISKĀ PIEEJA

Valsts veido tirgu

+/- Augsta inovētspēja, bet smadzeņu aizplūšanas draudi

VEIKSMĪGAI KUĢOŠANAI IR NEPIECIEŠAMS INTEGRĒT UN SASKAŅOT VISAS SEŠAS PIEEJAS, IZMANTOJOT KATRAS STIPRĀS PUSES UN RĪKUS

Tradicionālā normatīvā plānošana kļūst neefektīva, kad nākotne ir nestabila un neparedzama.

Piemērotākas ir trīs pieejas, kas uzsver elastību, pielāgošanos un gatavību nezināmajam.

TRĪS PLĀNOŠANAS PIEEJAS "LATVIJA 2050"

Scenāriju plānošana — vairāku nākotnes scenāriju izstrāde, lai identificētu nenoteiktības faktorus un sagatavotu rīcības scenārijus. *Horizon Scanning* kā agrīnās brīdināšanas rīks.

Wack, P. (1985) Scenarios: Uncharted Waters Ahead. HBR; Schwartz, P. (1991) The Art of the Long View. Doubleday.

Dinamiskās spējas / Agilā plānošana (*Sense–Seize–Transform process*) — pārmaiņu identificēšana, iespēju izmantošana un resursu pārveidošana. Valsts kā tirgus veidotāja un iespēju radītāja.

Teece, D., Pisano, G. & Shuen, A. (1997) Dynamic Capabilities and Strategic Management. SMJ, 18(7); Mazzucato, M. (2013) The Entrepreneurial State. Anthem.

Noturības ietvara un Neparedzēto gadījumu plānošana — gatavošanās konkrētiem riskiem (ģeopolitiskiem, ekonomiskiem, tehnoloģiskiem) — rīcības plāni krīzēm. Ārkārtas stratēģija kā pretstats stingrai plānošanai.

Mintzberg, H. & Waters, J.A. (1985) Of Strategies, Deliberate and Emergent. SMJ, 6(3); Mintzberg, H. (1994) The Rise and Fall of Strategic Planning. Free Press., C. S. Holling (1973), Holling & Gunderson, L.H. (2002)

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Šīs pieejas ir ļoti stiprā un izturīgā kuģa "Latvija 2050" navigācija globālajā nenoteiktības «jūrā», kas ļauj pamanīt ģeopolitiskos šķēršļus, pielāgot kursu un būt gataviem krīzēm.

DINAMISKO SPĒJU UN IEROBEŽOJUMU PIEEJA

Naratīvs — skaidri redzams mērķis! Nedetalizējam katru ceļa posmu, bet nodrošinām kopīgu virzienu, neierobežojot adaptācijas brīvību.

Dinamiskās spējas — spēja uztvert pārmaiņas, pārkonfigurēt resursus un radīt iespējas mainīgā vidē.

Objektīvie ierobežojumi — demogrāfija, ģeogrāfija, resursi, ekonomikas apjoms, vēsturiskais mantojums.

Trīs pīlāri:

- **Uztvere** (sensing) — tendenču, risku un iespēju identificēšana
- **Izmantošana** (seizing) — resursu mobilizācija un lēmumu pieņemšana
- **Pārveidošana** (transforming) — institūciju un procesu pielāgošana

Mērķis — nevis imitēt lielvalstu stratēģijas, bet veidot Latvijai atbilstošu, adaptīvu un ilgtspējīgu attīstības modeli.

1918.gada 18.novembrī proklamētā Latvijas valsts ir izveidota, apvienojot latviešu vēsturiskās zemes un balstoties uz latviešu nācijas negrozāmo valstsgribu un tai neatņemamām pašnoteikšanās tiesībām, lai **garantētu latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem, nodrošinātu Latvijas tautas un ikviena brīvību un sekmētu labklājību.***

**Latvijas Republikas Satversme*

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

**Trīs naratīvi: «Latvija 2050»
Bez valsts nav labklājības!
Bez labklājības nav kultūras!
Bez latviešu valodas un kultūras
nav jēgas valstij!**

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

VALSTS CILVĒKIEM: CILVĒKCENTRĒTA UN VĒRTĪBĀS BALSTĪTA LATVIJA

Latvija 2050. gadā ir cilvēkcentrēta un radoša, ilgtspējīga un demokrātiska valsts, kuras pamatu veido izglītota un vesela sabiedrība.

Latviešu valoda un kultūra stiprina nacionālo pašapziņu un saliedētību, ir starptautiskās reputācijas, radošuma un inovāciju avots.

Latvija ir droša un noturīga valsts, kas spēj aizsargāt savu teritoriju, kritisko infrastruktūru un informatīvo telpu, nodrošinot augstu uzticēšanos valstij un sabiedrotajiem.

Inovācijas, digitālā transformācija un mākslīgais intelekts ir integrēti pārvaldē un uzņēmējdarbībā, veidojot augstas pievienotās vērtības, klimatneitrālu un efektīvu ekonomiku, kas balstās zaļajā enerģijā, aprites risinājumos un attīstītos reģionos.

Eiropā un pasaulē Latviju pazīst kā atvērtu un taisnīgu, labklājīgu un drošu valsti, kas godā cilvēka cieņu un cilvēktiesības, veicina ilgtspējīgu attīstību un ir uzticams sadarbības partneris.

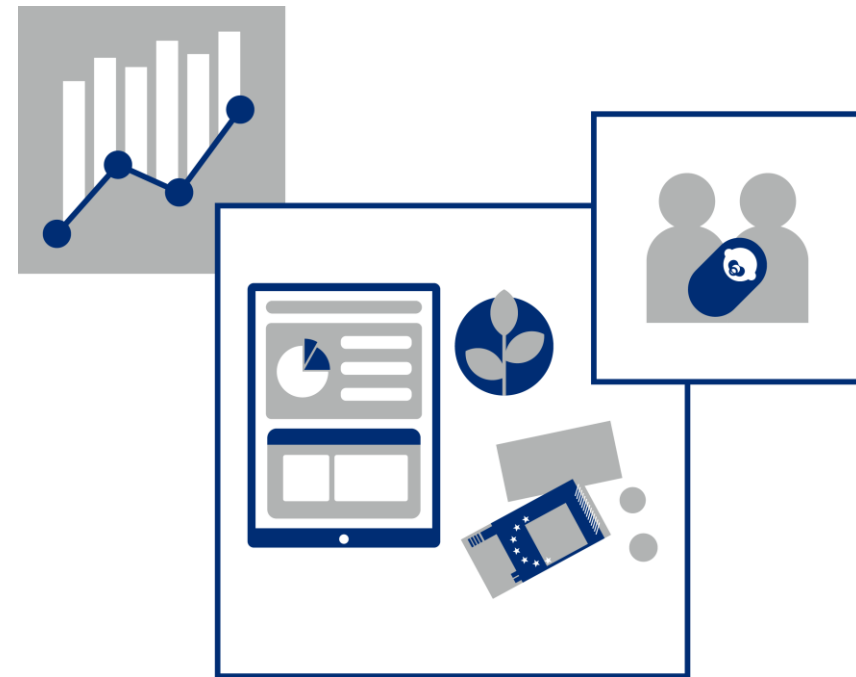
LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

LV2050 — TRĪS MAKROEKONOMISKIE SCENĀRIJI

1. TRANSFORMĒJOŠĀ NOTURĪBA

- Būtiskas strukturālas reformas un pāreja uz zināšanu ietilpīgu, zaļu un digitālu ekonomiku
- IKP un produktivitātes izrāviens
- Demogrāfisko un migrācijas izaicinājumu pozitīvi risinājumi un sabiedrības saliedētība
- Publiskās pārvaldības un politikas īstenošanas jaudas kāpināšana un tuvināšanās ES labklājības līmenim

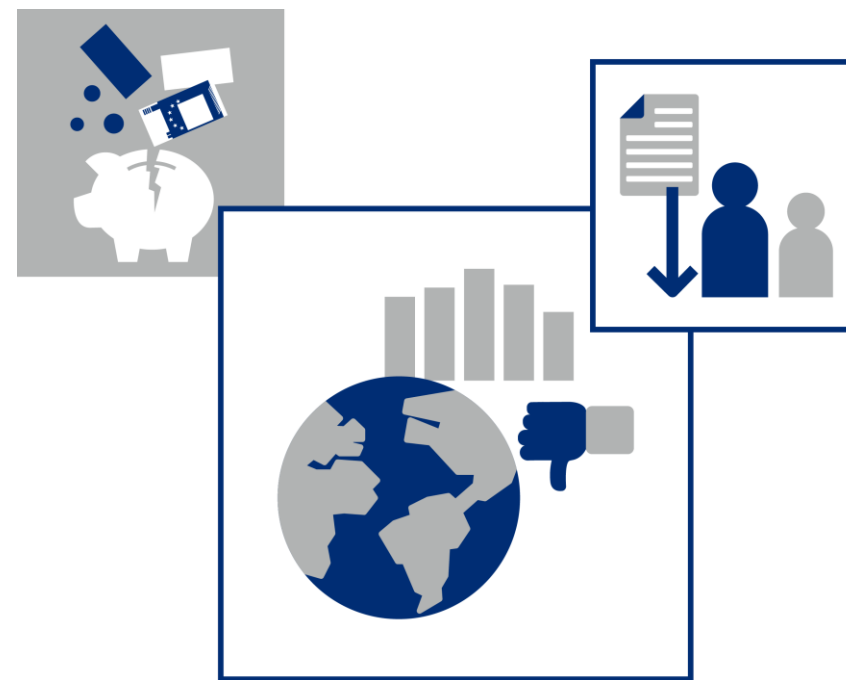
2. INERCE AR LĒNU IZAUGSMI UN DEMOGRĀFISKO NOSLODZI

- Latvija turpina virzīties pa pašreizējo strukturālo trajektoriju
- Lēna IKP izaugsme, kas ilgtermiņā nespēj kompensēt darba spēka sarukumu
- Ievērojams iedzīvotāju skaita kritums — negatīvs dabīgais pieaugums un emigrācija
- Produktivitātes kāpums zem ES vidējā — nepietiekams, lai noturētu ienākumu konvergenci

3. NEGATĪVA SPIRĀLE

- Zema demogrāfija, produktivitāte un strukturālā inerce pastiprina ekonomikas sabremzēšanos
- IKP dinamika ir stagnējoša, palielinot spiedienu uz pensiju un sociālās aizsardzības sistēmām
- Iedzīvotāju skaita kritums rada darba spēka un nodokļu bāzes sarukumu
- Tehnoloģiskā un ražīguma atpalicība, attālināšanās no ES labklājības līmeņa

LV2050 — ANALIZĒTI DEVIŅI VIRZIENI

SAKARĪBU TIPI

- Iespējotājs**
A padara B iespējamu
- Katalizators**
A paātrina B attīstību
- Kritisks**
A ir priekšnoteikums B
- Abpusējs**
A un B pastiprina viens otru
- Spriedze**
A un B ir *trade-off*
- Sinerģija**
 $A+B > A + B$ atsevišķi
- Kulturāls**
Vērtību dimensija

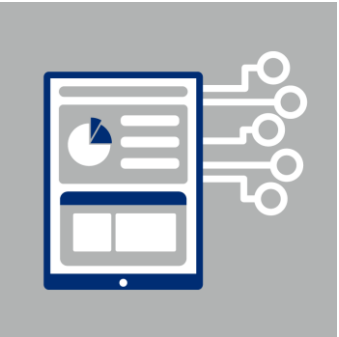

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

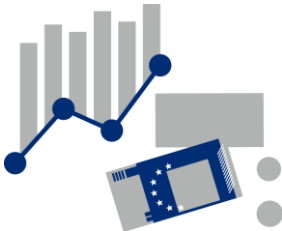
LV2050 — CILVĒKKAPITĀLS UN DEMOGRĀFIJA

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
CILVĒKKAPITĀLS UN DEMOGRĀFIJA 	Depopulācija, sabiedrības novecošanās, emigrācija un imigrācija 	Kā nodrošināt sabiedrības ataudzi un ilgtspēju, vienlaikus saglabājot nacionālo identitāti un ekonomisko dzīvotspēju? Cik lielā mērā pievērsties tūlītējai darba tirgus vajadzību apmierināšanai, un cik lielā mērā investēt ilgtermiņa izaugsmes un inovāciju potenciāla veicināšanā?	Apturēt iedzīvotāju skaita samazināšanos, palielināt atbalstu ģimenēm ar bērniem, panākt darbaspēka ilgtspēju un kvalitāti 	▪ Ģimeņu ar bērniem vērtības stiprināšana ▪ Valsts atbalsts ģimenēm ar bērniem ▪ Dzimstības veicināšana ▪ Darbaspēka un pensionāru līdzsvara nodrošināšana	Summārais dzimstības koeficients vismaz 1,88 jaundzimušo Paredzamais mūža ilgums: vīrieši 77, sievietes 84 gadi 66 veselīgi nodzīvotie gadi 50% iedzīvotāju ar augstāko izglītību Nodarbinātības līmenis 78%

LV2050 — TEHNOLOĢIJAS UN DIGITALIZĀCIJA

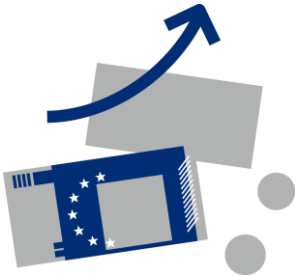
VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
TEHNOLOĢIJAS UN DIGITALIZĀCIJA 	Digitālo prasmju trūkums, digitālā plaisa 	Jālīdzsvaro spriedze starp īstermiņa rezultātu sasniegšanu un ilgtermiņa strukturālo pārmaiņu nodrošināšanu. Jāatrod līdzsvars starp ekonomisko efektivitāti un sociālo iekļaušanu.	Būt starp ES līderiem tehnoloģijās un digitalizācijā 	- Prasmju celšana visās vecuma grupās - Uzņēmumu digitalizācija - MI ieviešana - E-pārvaldes attīstība	90% iedzīvotāju ar digitālām prasmēm 100% iedzīvotāju izmanto e-pakalpojumus Vismaz 90% uzņēmumi izmanto digitālos un MI rīkus

LV2050 — VIDES ILGTSPĒJA UN KLIMATS

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
VIDES ILGTSPĒJA UN KLIMATS 	Klimatneitralitātes izaicinājumi, atkarība no importa energoresursiem 	Cik ātri valstī īstenot ekonomikas transformāciju, samazinot importa atkarību un palielinot vietēji augstas pievienotās vērtības produktu ražošanas īpatsvaru? Ātrāka transformācija īstermiņā rada lielāku produktu, preču un pakalpojumu sadārdzinājumu.	Palielināta energoefektivitāte, ilgtspējīga ekonomika 	- Samazināt fosilo resursu patēriņu - ES finansējuma efektīva izmantošana - Vietējo resursu izmantošana	Importēto energoresursu īpatsvars $\leq 25\%$ Resursu produktivitāte virs ES vidējās

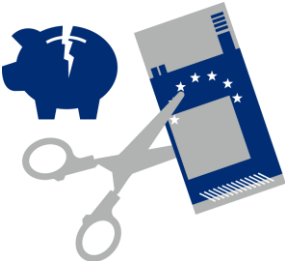
LV2050 — GLOBĀLĀ KONKURĒTSPĒJA

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
GLOBĀLĀ KONKURĒTSPĒJA 	Pieaugošas izmaksas, konkurences riski 	Līdzsvars starp īstermiņa izmaksu samazināšanu un ilgtermiņa ieguldījumiem cilvēkkapitālā, tehnoloģijās un inovācijās. Dilemma produktivitātes celšanā - stiprināt esošo ekonomisko struktūru vai veicināt strukturālās pārmaiņas, kas vērstas uz augstākas pievienotās vērtības aktivitātēm.	Sabalansēt darbaspēka izmaksu un produktivitātes attīstību 	▪ Investīcijas tehnoloģijās ▪ Efektīva un inovatīva infrastruktūra ▪ Produktīvo uzņēmumu atbalsts	Produktivitāte uz vienu iedzīvotāju sasniedz ES vidējo

LV2050 — INOVĀCIJU KAPACITĀTE

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
INOVĀCIJU KAPACITĀTE 	Lēna inovāciju izplatība, zemi ieguldījumi 	Īstermiņa konkurētspējas un ilgtermiņa transformējošo inovāciju līdzsvars, riska un atbalsta līdzsvarošana, regulējuma elastība un kvalitātes nodrošināšana, starpsektoru sadarbības koordinācija un ierobežotu resursu optimāla izmantošana.	Stiprināt inovācijas un R&D 	▪ Atbalsts nemateriāliem aktīviem ▪ Valsts atbalsts inovācijām ▪ Elastīgs regulējums	R&D izdevumi >3% IKP 85% uzņēmumu iesaistīti inovācijās

LV2050 — KAPITĀLA TIRGUS, VALSTS BUDŽETS, NODOKĻI

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
KAPITĀLA TIRGUS, VALSTS BUDŽETS, NODOKĻI 	Zema tirgus kapitalizācija, budžeta ierobežojumi 	Ja ekonomika augs lēni, galvenā dilemma būs starp nodokļu paaugstināšanu un tēriņu samazināšanu pie nosacījuma, ka valsts parāds stabilizēsies zem 60% no IKP. Nozīmīgākā dilemma ir saistīta ar spēju līdzsvarot finanšu un politiskos ieguldījumus aizsardzībā un iekšējās drošības stiprināšanā.	Palielināt kapitāla tirgus kapitalizāciju, saglabāt valsts fiskālo ilgtspēju 	- Valsts uzņēmumu publiskais akciju piedāvājums - Līdzsvarotas nodokļu reformas - Efektīva budžeta līdzekļu izlietošana	Kapitāla tirgus kapitalizācija sasniedz 50% no IKP 5% Latvijas iedzīvotāju ir investējuši Latvijas kapitāla tirgū Vērtspapīru emitentu skaits sasniedz 100 Iekasētie nodokļi pret IKP - vismaz 90% apmērā no ES vidējā

LV2050 — DROŠĪBA UN AIZSARDZĪBA

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
DROŠĪBA UN AIZSARDZĪBA 	Pieaugoši ģeopolitiskie un iekšējie riski 	Galvenā dilemma ir starp nacionālo ražošanu un starptautisko integrāciju. Jāatrod līdzsvars starp vietējās ražošanas jaudu attīstīšanu, kas nodrošina pievienoto vērtību, darba vietas un tehnoloģiju pārneš, un starptautisko iepirkumu izmantošanu, kas sniedz ātru piegādi un tūlītēju NATO savietojamību.	Integrēta cilvēkcentrēta drošības sistēma 	▪ Sabiedrības iesaiste un apmācība ▪ Iekšējās/ārējās drošības stiprināšana ▪ Modernizācija	10% iedzīvotāju izgājuši aizsardzības mācības Drošības finansējums $\geq 5\%$ IKP

LV2050 — PUBLISKĀ PĀRVALDE

VIRZIENS

PUBLISKĀ PĀRVALDE

IZAICINĀJUMI

Zema uzticība,
birokrātija –
demokrātijas krīze

DILEMMAS

Jāatrod līdzsvars
starp centralizāciju
efektivitātes celšanai
un decentralizāciju
demokrātijas
nodrošināšanai.

Balanss starp ātru
lēmumu pieņemšanu
un plašu sabiedrības
iesaisti.

MĒRĶI 2050

Efektīva pārvalde

GALVENIE UZDEVUMI

- Digitalizācija
- Administratīvā
sloga
samazināšana

KPI

Publiskās pārvaldes
indekss 90
percentile

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

LV2050 — PILSONISKĀ SABIEDRĪBA

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
PILSONISKĀ SABIEDRĪBA 	Zema iesaiste – pilsoniskās sabiedrības vājums 	Izvēle starp starptautisko NVO finansējuma pieņemšanu un nacionālajām interesēm un suverenitāti. Balanss starp vārda brīvību un naratīvu kontroli.	Cilvēkcentrēta pārvalde 	▪ Iesaistes platformas pilsoņiem	Līdzdalība vēlēšanās $\geq 70\%$ Uzticēšanās publiskajai pārvaldei - vismaz 60%

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Valsts kanceleja

STARTS PRODUKTĪVĀM SARUNĀM PAR LATVIJU!